

УДК 37.011.31: 785

Теряєва Лариса Анатоліївна,
аспірант кафедри теорії і методики
музичної освіти Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса
Грінченка, викладач музики
університетського коледжу Київського
університету імені Бориса Грінченка, м.
Київ, e-mail: larianat@gmail.com

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Анотація. Особистісне відношення майбутніх учителів до хорового мистецтва є дуже важливим, тому що саме вони закладають не тільки міцну базу для розвитку у школярів ціннісно-сміслових, навчально-пізнавальних, творчо-діяльнісних, полікультурних, соціокультурних і світоглядних аспектів, а і сприяють розвитку духовного потенціалу учнів.

Ключові слова: емоційно-ціннісне сприйняття, духовний розвиток; хорове диригування; інтерпретація хорових творів.

Постановка проблеми. Проблема духовного розвитку школярів є особливо актуальною і потребує не тільки пошуку шляхів її вирішення, а і постійної уваги науковців і педагогів до даної проблеми. Пропонується розглянути вплив емоційно-ціннісного сприйняття хорової музики на формування духовного потенціалу майбутніх учителів музики.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковці і музикознавці (Б.Асаф'єв, Є.Назайкінський, В.Медушевський, Р.Тельчарова, О.Рудницька та ін.) стверджують, що дієвою силою для розвитку емоційного сприйняття і духовного збагачення особистості є естетичний смак, художнє мислення і естетичні почуття. Але проблема розвитку духовності майбутніх учителів музики саме на заняттях з хорового диригування досі не стала об'єктом спеціального дослідження.

Метою даної статті є визначення впливу емоційно-ціннісного сприйняття хорових творів на розвиток духовності у майбутніх учителів музики та формування у них естетичних позицій до хорового мистецтва.

Завданням статті є вивчення впливу емоційно-ціннісного сприйняття хорових творів на розвиток духовності у майбутніх учителів музики.

Виклад основного матеріалу. Особливий вплив на розвиток духовності мають музично-педагогічні заклади освіти, зокрема навчальні заняття з хорового диригування. З метою формування у майбутніх учителів музики естетичних поглядів до музичного мистецтва і їх духовного збагачення потрібно переглянути і оновити музичний репертуар з хорового диригування.

О.Олексюк визначає «духовність як сутнісну якість людини, що втілює активне прагнення знайти найвищий смисл свого існування, співвіднести своє життя з абсолютними цінностями і тим самим прилучитися до духовного універсуму загальнолюдської культури». «Сукупність людських якостей, здібностей та можливостей, які задають духовний вимір людському існуванню, актуалізують духовні сутнісні сили під час цілеспрямованої діяльності, концентруються в духовному потенціалі особистості (від лат. *potential* – сила)» [1].

Для формування духовного потенціалу майбутніх учителів музики і розвитку емоційно-ціннісного компоненту методичної компетентності, особливо корисним є слухання хорових творів духовного спрямування. Під час сприйняття духовної музики здійснюється поєднання духовних і музичних аспектів, відчувається «перехід музики» у людину, складається відчуття цілісності людини і світу, створюється бачення прекрасного у цьому світі. Сприйняття духовних творів допомагає зрозуміти їх глибокий морально-естетичний і виховний зміст, сприяє розвитку вищих духовних цінностей особистості, спрямовує до гармонії у житті.

Духовне збагачення здійснюється завдяки: 1) умінню майбутніх учителів музики підбирати хорові твори, які мають ціннісно-емоційне і виховне значення; 2) систематичному емоційно-ціннісному сприйняттю творів хорової музики; 3) детальному аналізу хорових творів; 4) глибокому осмисленню ідейного змісту, характеру творів та ролі використаних

композитором засобів музичної виразності; 5) узагальненню і створенню власних імпровізацій та інтерпретацій хорових творів з використанням музичних і комп'ютерних технологій.

Як стверджують О.Олексюк і М. Ткач, «здатність до імпровізації передбачає високий рівень культури мислення, глибокі знання, професіоналізм. У своєму прагненні до гармонії, краси та досконалості творча імпровізація виступає як форма реалізації духовного потенціалу особистості музиканта-педагога» [1].

Пропонуємо розглянути саме *емоційно-ціннісний компонент* методичної компетентності майбутніх учителів музики, який сприяє:

1) вихованню ціннісних орієнтацій у сфері хорової музики; 2) усвідомленню естетичної цінності і виховної ролі хорового мистецтва та їх впливу на емоційний, духовний та інтелектуальний розвиток; 3) розвитку музичних здібностей та креативності; 4) застосуванню мультимедійної і комп'ютерної техніки для мотивації навчання і розвитку емоційно-почуттєвої сфери; 5) передачі майбутніми учителями музики своїх емоційних почуттів; 6) формуванню музичних інтересів і смаків; 7) самовихованню і самовдосконаленню з хорового диригування.

Емоційно-ціннісне сприйняття музики, яке є головним для усіх видів музичної діяльності, відбувається після емоційної розповіді про сюжет, характер, ідею хорового твору. Для емоційно-ціннісного сприйняття хорових творів мотивацією служать: 1) добір сучасних, цікавих і доступних творів із застосуванням аудіозаписів та відеозаписів з виступами хорових колективів; 2) прослуховування творів хорового мистецтва у форматі mp3; 3) наявність яскравої наочності до вибраних творів з використанням комп'ютерної техніки і мультимедійних засобів навчання; 4) аранжування і власна інтерпретація майбутніми учителями хорових творів із застосуванням сучасних музичних комп'ютерних програм; 5) емоційна коротка розповідь про сюжет, характер і основну ідею твору, засоби музичної виразності, які

застосовуються композитором для розкриття художнього образу; 6) професійне володіння вокальними даними і грою на музичному інструменті.

Емоційно-ціннісне сприйняття хорових творів залежить від багатьох факторів, а саме: від уміння викладача з хорового диригування організувати і провести емоційне сприйняття вокально-хорових творів; від музичних здібностей майбутніх учителів музики; їх індивідуально-психологічних особливостей та музичної уяви.

Після емоційно-ціннісного сприйняття хорової музики у майбутніх фахівців з'являються перші емоційні враження. У цей момент здійснюється «потрапляння» музики у глибину людської душі, що викликає емоційне переживання від почутої музики, глибоке розуміння її змісту і характеру, створює відповідний емоційний відгук. Цінність емоційного переживання музики полягає ще у тому, що при подальшому вивченні і диригуванні хорових творів майбутні учителі музики набувають здатності передавати свої емоції і враження від почутої музики хоровому колективу та слухачам, створювати власні інтерпретації і аранжування хорових творів.

Формування духовного розвитку майбутніх учителів музики здійснюється в процесі творчої виконавської діяльності на навчальних заняттях з хорового диригування (гри хорової партитури на музичному інструменті, співу хорових партій, диригуванні хорових творів, виразного виконання вокально-хорових творів).

На заняттях з хорового диригування проводиться цілеспрямований процес: *сприйняття хорової музики* майбутніми учителями музики – *поглиблене вивчення* хорових творів і усвідомлення їх естетичного і емоційно-ціннісного значення – емоційне диригування творів і *створення власної інтерпретації*.

У практичній роботі майбутніх учителів музики з творчим хоровим (учнівським, студентським) колективом здійснюється зворотній процес: *створення* майбутніми учителями музики вокально-хорових творів у власній *інтерпретації* – виразне виконання творів (із застосуванням музичних і

комп'ютерних технологій) – *емоційно-ціннісне сприйняття* хорових творів слухачами.

Емоційно-ціннісний компонент методичної компетентності сприяє формуванню наступних компетентностей: 1) здатності передавати учням своє ціннісне ставлення до хорових творів; 2) уміння зацікавити учнів емоційно сприймати вокальні і хорові твори; 3) здатності до вивчення хорового твору.

Висновки. Проведене дослідження розвитку духовності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування показало, що систематичне емоційно-ціннісне сприйняття хорових творів різних жанрів і стилів сприяє не тільки духовному збагаченню, а і зміцненню слухового досвіду майбутніх учителів музики, збагаченню їх тезауруса, поглибленню емоційних почуттів і вражень від почутої музики, розвитку аналітичного мислення, загальної культури та музичної фантазії. Подальше дослідження планується спрямувати на оновлення методики викладання хорового диригування.

ДЖЕРЕЛА

- 1.Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва : навч. посіб / О. М Олексюк, М. М. Ткач. – К. : Знання України, 2004. – 264 с.
2. Дряпіка В. І. Орієнтація студентської молоді на цінності музичної культури / В. І. Дряпіка. – Кіровоград, 1997. – 215 с.
3. Розумна Г. І. Знання, вміння та навички як компоненти готовності майбутнього вчителя до естетичного виховання учнів / Г. І. Розумна // Педагогічні науки : зб. ст. – Херсон, 1998. – С. 67–72.
- 4.Теряєва Л.А. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики як психолого-педагогічна проблема // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: Матер. IV щорічної Всеукр. наук-практ. конф., 27 берез. 2014 р./М-во освіти і науки України, Київ.ун-т ім. Б. Грінченка; за заг.ред.Огнев'юка В.О. ; [редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л.Хоружа, Н.М.Віннікова, О.В. Дудар]. – К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – с.181-186.

РАЗВИТИЕ ДУХОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ НА ЗАНЯТИЯХ ХОРОВОГО ДИРИЖИРОВАНИЯ

Аннотация. Личностное отношение будущих учителей к хоровому искусству очень важно, так как именно они закладывают не только прочную базу для развития у школьников ценностно-смысловых, учебно-познавательных, творчески деятельностных, поликультурных, социокультурных и мировоззренческих аспектов, а и способствуют развитию их духовности.

Ключевые слова: эмоционально-ценностное восприятие, хоровые произведения, развитие духовности, методическая компетентность, хоровое дирижирование, интерпретация.

THE DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC SPIRITUALITY AT THE LESSONS OF CHORAL CONDUCTING

Annotation. The personal attitude of the future teachers to the choral art is very important, as they not only lay a solid foundation for the development of pupils values and meanings, educational and informative, creative activity-related, multi-cultural, socio-cultural and philosophical aspects, but also promote the development of their spirituality.

Tags: emotional value perception, choral works, development of spirituality, methodical competence, choral conducting, interpretation.